

Scholing voor Preconceptiezorg

Darie Daemers, Joyce Kors en Hanneke Torij

In 2005 hebben de Verloskunde Academie Amsterdam (VAA), de Verloskunde Academie Groningen (VAG), de Academie voor Verloskunde Maastricht (AVM) en de Verloskunde Academie Rotterdam (VAR) gezamenlijk de cursus preconceptiezorg ontwikkeld. De cursus wordt inmiddels ruim twee jaar met succes aangeboden.

De start

In 2004 werd tijdens het regulier overleg tussen de opleidingen (AVM, VAA, VAG en VAR) en de KNOV voor het eerst de vraag gesteld of de opleidingen naast een cursus prenatale screening een cursus preconceptiezorg konden ontwikkelen. Op dat moment lag er al een concreet verzoek voor het ontwikkelen van de cursus prenatale screening. De KNOV anticepeerde hiermee op de taakuitbreiding van verloskundigen zoals ook geformuleerd in het beroepsprofiel⁽¹⁾ en de ontwikkelingen in de zorg. Deze uitdaging durfden wij wel aan en aanvullend op de training prenatale screening startten de opleidingen met de ontwikkeling van de cursus preconceptiezorg.

Kortom, naast bekende aspecten ook veel nieuwe elementen. Om al deze zaken voldoende te kunnen belichten werd een tweedaagse training ontwikkeld.

Al in een vroeg stadium bleek dat prenatale screening en counselen onlosmakelijk verbonden zijn met preconceptiezorg: Wie preconceptiezorg aanbiedt, moet kunnen counselen. Preconceptiezorg kan de tijdsdruk verlagen die verloskundigen tijdens prenatale zorg ervaren bij het counselen van vrouwen voor wat betreft bepaalde onderzoeken in de zwangerschap. Bovendien kunnen vrouwen en hun partners langer nadenken over prenatale screening wanneer hier al tijdens de preconceptionele periode informatie over wordt gegeven. Ouders met een verhoogde kans op een kind met een aangeboren aandoening hebben preconceptioneel in bepaalde gevallen meer keuzemogelijkheden dan tijdens de zwangerschap⁽²⁾. Het idee om de cursus preconceptiezorg te ontwikkelen aansluitend aan de cursus prenatale screening bleek dus ook gaande de inhoudelijke ontwikkeling correct.

Om die reden zijn de twee cursussen 'prenatale screening' en 'preconceptiezorg' in samenhang met elkaar ontwikkeld. Om de cursus preconceptiezorg te kunnen volgen, dient

Wie preconceptiezorg aanbiedt, moet kunnen counselen

Preconceptiezorg ligt enerzijds heel erg in het verlengde van wat een verloskundige nu al doet bij de intake: een anamnese afnemen, risicoselectie toepassen, voorlichting geven. Anderzijds verschilt preconceptiezorg op een aantal aspecten wezenlijk ervan. Het richt zich op een andere doelgroep namelijk de vrouw in de vruchtbare leeftijd. Deze vrouw is niet zwanger wat zijn invloed heeft op het interpreteren van testuitslagen, risicoselectie en verwijlsbeleid. Vragen over fertiliteit horen bij de meest gestelde vragen, een nieuw terrein voor de verloskundige. Preconceptiezorg beperkt zich tot één, hooguit twee consulten. Dit vergt een aangepaste aanpak voor wat betreft begeleiding, informatie en samenwerking met andere hulpverleners. Voorlichting over allerlei aspecten van leefstijl met, indien nodig, het oog op gedragsverandering, vormt een wezenlijk onderdeel van preconceptiezorg.

de cursist eerst de cursus prenatale screening te volgen of elders verworven kennis hierover aan te tonen. Sinds de start eind 2005 - begin 2006, is de cursus voortdurend geactualiseerd aan de hand van de ontwikkelingen in het veld. Zowel de verloskundigen opleidingen als ook de KNOV hebben gaandeweg het traject ontwikkeld en geleerd. Zo zijn in juni 2006, vlak voor de start van de landelijke pilot preconceptiezorg, door betrokken KNOV- en opleidingsmedewerkers een aantal instrumenten ontwikkeld om de verloskundige betere handvatten te geven voor het opzetten en uitvoeren van preconceptiezorg. Het resultaat van een aantal dagen hard werken was onder andere een methodiek voor preconceptionele risicoselectie en een aantal producten voor het preconceptioneel consult. Uit evaluaties van de eerste cursussen bleek dat hier behoefte aan was.

Alle cursisten die de cursus reeds hadden gevolgd, hebben deze instrumenten nagestuurd gekregen. Deze instrumenten zijn getest in de pilot en waar nodig bijgesteld. De pilot heeft bijkomende producten en nieuwe inzichten opgeleverd die op hun beurt geïmplementeerd zijn in de cursus.

Darie Daemers is verloskundige en docent aan de verloskunde academie Maastricht; Joyce Kors is verloskundige en docent aan de verloskunde academie van Amsterdam en Hanneke Torij is verloskundige en docent aan de verloskunde academie van Rotterdam

Programma

Doel van de cursus is de cursist in staat te stellen een preconceptioneel consult uit te voeren en inzicht te geven in de manier waarop preconceptie zorg georganiseerd en geïmplementeerd kan worden.

Tijdens de tweedaagse cursus komen theorie en praktijk afwisselend aan bod. Op de eerste cursusdag wordt gestart met de organisatie van preconceptie zorg, de structuur van het preconceptioneel consult en de methodiek van preconceptionele risicoselectie. Vaak hebben verloskundigen na dit onderdeel al een goed beeld van hoe ze een preconceptioneel consult kunnen uitvoeren. Vervolgens wordt een opdracht met de zwangerwijzer besproken en komt voorlichting en gedragsverandering in theorie en praktijk aan bod.

Tijdens de tweede cursusdag wordt het geleerde van dag 1 toegepast op een aantal cases, voorbereid door de cursisten. Vervolgens worden diverse onderdelen van het preconceptioneel consult geoefend, met speciale aandacht voor motiverende gespreksvoering.

Uitwisseling tussen cursisten over hoe een en ander in ieders regio verloopt, is altijd erg waardevol.

Mening van cursisten

Zoals u heeft kunnen lezen werken KNOV en opleidingen intensief samen om u een geactualiseerd product aan te kunnen bieden. Maar wat vindt u van het product dat tot stand is gekomen? Gelukkig kunnen we vaststellen dat uw reactie grotendeels positief is. 'Goed toepasbaar in de praktijk', 'theorie en praktijk goed op elkaar afgestemd', 'veel inhoudelijke informatie', 'goede tips' zijn een greep uit de positieve reacties van cursisten. Natuurlijk worden ons ook verbeterpunten doorgegeven. Het gaat dan voornamelijk om volgorde, duur en mate van aandacht voor bepaalde onderdelen. Verloskundigen zijn daarbij niet eenduidig. Het lijkt afhankelijk van individuele interesse, behoefte en voorkennis.

Tot slot

In 2004 verzocht de KNOV de opleidingen, anticiperend op de taakuitbreiding van verloskundigen rondom preconceptie zorg, een cursus preconceptie zorg te ontwikkelen. De geschiedenis heeft inmiddels geleerd dat dit de start was van een continue samenwerking tussen KNOV en opleidingen. De ontwikkelingen rondom preconceptie zorg zowel binnen onze beroepsgroep als daar-

Het is echter belangrijk om regelmatig de parate kennis te vergelijken met de adviezen en richtlijnen die worden gepubliceerd.

Verloskundige kennis

Het is onmogelijk om van alle aandoeningen, waar je preconceptioneel als verloskundige mee in aanraking kunt komen, parate kennis te hebben.

Om die reden wordt tijdens de cursus de nadruk gelegd op het kennen en gebruik maken van beschikbare bronnen: richtlijnen, websites, collega-hulpverleners, enzovoorts.

Uiteraard geldt voor preconceptie zorg net als voor prenatale zorg dat verloskundigen na verloop van tijd kennis over veel voorkomende vragen paraat hebben. Het is echter belangrijk om regelmatig de parate kennis te vergelijken met de adviezen en richtlijnen zoals die worden gepubliceerd. Op het gebied van preconceptie zorg is nog veel in ontwikkeling. Deze andere manier van werken geeft tijdens de cursus soms aanleiding tot enige onrust bij de verloskundigen.

Na afronding van het theoretische deel van de cursus voert de cursist in de praktijk twee preconceptionele consulten uit. Ze werkt deze consulten uit volgens een vast format en stuurt deze naar de opleiding waar ze de cursus heeft gevolgd. Bij een voldoende beoordeling voor deze "toets", ontvangt de cursist haar certificaat. De cursus is geaccrediteerd door de KNOV voor 12 uur.

buiten gaan immers zo snel dat er directe contacten nodig zijn tussen alle betrokkenen bij de KNOV en bij de opleidingen om de training geactualiseerd aan te kunnen bieden. Zo vormt dit project eigenlijk een schoolvoorbeeld van hoe een nauwe samenwerking tussen brancheorganisatie en opleidingen kan leiden tot een goed product dat in belangrijke mate bijdraagt aan de profilering van de verloskundige bij zorginnovatie. ■

Literatuurverwijzingen

1. Liefhebber S. van Dam C. Waelput A. Beroepsprofiel van de verloskundige. KNOV, Bilthoven, december 2005
2. de Jonge A. KNOV - standpunt Preconceptie zorg. KNOV Bilthoven, mei 2005